

[Petőfi-összes]

Az Irodalomvonalasító Bizottság értekezletre ült össze. A tárgy fontosságára való tekintettel minden tag megjelent, voltak tehát kilencen. Petőfi összes költeményeinek további sorsáról kellett tanácskozniuk. Már tudták, hogy Ehrenfeld elvtárs, a Hajrá Gyönyörűirodalmi Vállalat főlektora terjeszt elő egy érdekes javaslatot, de hogy mi lesz az, arról csak sejtegettek egyet-mást.

Egyelőre csak összevissza ültek a karszékekben és a díványon, olyasmikről beszélgettek, hogy mit szólsz kérlek a F[...] cikkéhez; meg hogy én most egy érdekes tanulmány kéziratát olvasom, mely azt fejti ki hétszáz gépirásos oldalon, hogy a lila polgári szín és azt javasolja, hogy a Mindenki Elé képtárnak azokon a képein, amelyeken szerepel a lila szín, azt át kell festeni más színre; vagy hogy Erzsike, maga ma igen jó feketét főzött, adhatna még egy csészével.

Ehrenfeld elvtársat hárman is körülülték és arról faggatták, hogy mi javaslatának a lényege, ő ráncolta a szemöldökét és csak annyit mondott mereven, hogy: úgymint mindjárt meglátjátok.

Ehrenfeld sovány ember volt, fekete hajú és kis légybajszú, szemüveget viselt, arca merev volt és sápadt, tekintetének szigorúsága csak akkor látszott, ha szemüvegét levette, mondjuk megtörlés céljából. Mellette Bondi ült és Berkes, áhítattal néztek rá, mert a Bizottságnak ő volt a legnagyobb hatalmú tagja, ő a határozataikról személyesen szokott beszámolni Köves miniszter elvtársnak, és egyszer egy nagyobb gyülekezet alkalmával azt is látták, hogy a miniszter elvtárs kezét fogott vele és azt kérdezte tőle: „Hogy van?” Ez az eset igen emelte már addig is meglevő tekintélyét, amelyet [*keménységével*] és helyes viselkedésével szerzett, de megkülönböztően olyan megnyilvánulásaival, hogy egyszer például, amikor egy vitában Engelsre hivatkozott, azt így tette: „Engels elvtárs azt írja, hogy...” Bondi különben is mindenkire áhítattal nézett, mármint azokra, akikkel hivatalosan érintkezett, tisztelte őket, és a tiszteletének a tekintetével is kifejezést akart adni, mintha szakadatlanul néhány kellemetlen emlékét akarta volna leszerelni, mondjuk azt, hogy nem túlságosan régen még azt mondta kisebb társaságban: „Én Babits Mihályt tartom az igazi költőnek, nem pedig a handabandázó Adyt, vagy pláne József Attilát.” Bondi tudta, hogy az ilyen kijelentések nem enyésznek el nyomtalanul, erősen a mások emlékezetébe vésődnek és örökké ott állnak valami képzeletbeli fekete táblán mint rossz pontok. Berkes viszont másképpen igyekezett a maga rossz pontjait ellensúlyozni. Ő erőszakos volt, a lagymatagokra, ingadozókra szigorúan rátámadt és igen [*határozott*] véleményeket mondott irodalmi és művészeti kérdésekben, például ilyeneket: „Mi az, hogy Szinyei Merse Pál *Majálisa* jó kép. Mit érdeklí az a munkásságot, hogy holmi polgári, értelmiségi

Cím nélküli, kiadatlan elbeszélés a hagyatékból, 1950-es évek eleje

társaság kirándul a zöldbe és ott kedélyesen szórakozik, sültcsirkét eszik és bort iszik. Hol van a képen az éhező szegényember, aki egy kis távolságról a mulatozást sóvárogva nézi? Meg aztán [Keleti] elvtárs éppen az imént beszélt arról a tanulmányról, mely bizonyítja, hogy a lila szín polgári szín. És Szinyei Merse Péter... (Valaki közbeszólt, hogy nem Péter, hanem Pál) ...szóval Pál, egykutyta, megfestette a *Lilaruhás nő* című képet. Az is kép?" Igen, Berkes[nek] mindenképpen szüksége volt erre a szigorúságra, mert feledtetnie kellett másokkal, hogy az ő papája magánbankár, szóval némileg gyanús volt és így némileg osztályidegen.

No mindegy, a gyülekezet összeült a nagy kerek asztal köré, és csakhamar rákerült a sor Ehrenfeld elvtárs javaslatára, mármint Petőfiről. Hát igen, azt tartotta szükségesnek és így ajánlotta is, hogy Petőfi összes költeményeit többé ne adják ki, sőt szép csendben, hogy a megbotránkozást elkerüljék, az összes költemények eddig forgalomban levő példányait vonják be, és így akadályozzák meg, hogy a munkásság a költeményeket olvassa. Petőfi Sándor költeményei, a legendyebben szólva, ma már idejüket múlták. A költőnek nem volt társadalomszemlélete, illetve amennyiben volt, az zavaros, telve ellentmondásokkal, és nemcsak eltér a mai társadalomszemléletünktől, az egyedül helyestől, hanem azzal gyakran ellentétben is áll. Ma már Petőfi Sándor költeményei nem alkalmasak a dolgozók felvilágosítására és nevelésére, hanem ellenkezőleg, megzavarják azoknak öntudatát. Példákat is mondott Ehrenfeld elvtárs, állításainak bizonyítására. Egy kicsit gondolhatott arra, hogy mindjárt az első példa megütközést kelt egyes társaiban, szűró szemmel nézett hát maga elé, mintha egy makacs ellenállóra szegezné tekintetét, és merev hangon beszélt:

– Itt van ez a költeménye – és kinyitotta a magával hozott Petőfi-kötetet –, szóval ez a verse: „Te vagy, te vagy barna kislyány. Szemem s lelkem fénye! Te vagy mind a két életem Egyetlen reménye!” Érzitek ezt, elvtársak, érzitek, hogy micsoda képtelenség? Ezernyolcszáznegyvenhatban írta, tehát akkor, amikor már nem voltunk teljesen messze a forradalomtól. Akkor, amikor a népek egész Európában forrongtak, és lobogott bennük a szabadság vágya. Akkor volt neki, Petőfi Sándornak egyetlen reménye az a bizonyos barna kislány! Hát ez abszurdum. Hát ez az individualizmusnak olyan, szinte bűnös jele, hogy azt hiszem, nem is kell magyaráznom. Mit szól ehhez ma, amikor olvassa, egy munkás? Nem áll meg és nem tűnődik-e el csalódottan, valami ilyesmit gondolva: vagy úgy? De már nézzük csak meg jobban! Hogy mondja Petőfi Sándor, hogy: mind a két életem egyetlen reménye! Mi az, hogy mind a két életem? Nem látjátok, hogy mi van ebben? Ebben az van, hogy Petőfi Sándor nemcsak individualista volt, hanem vallásos is. Két életről beszélt, tehát hitt a halála után elkövetkező életben is, szóval a másvilágban. Hát, kérdezem én, lehet ilyen verseket adni a dolgozók kezébe? Nem segíti ez a vers a klerikális propagandát? De menjünk tovább. Itt van egy másik vers. Mindjárt megtalálom, hiszen [annyt] jegyeztem ki, mindjárt, csak... igen, ez az. A címe: *Magyar vagyok*. Az első két sor: „Magyar vagyok. Legszebb ország hazám Az öt világrész nagy területén”... Hát szabad ilyet leírni? Igaz ez? Nyilván nem igaz. Nem egyéb ez, mint túltengő nacionalizmus. Igen, nacionalizmus a szó mai értelmében. De nem is olvasom ezt a verset tovább, csak az első két sorára mutattam rá, megyek tovább. Itt van: *Tiszteljétek a közkatonaikat!* Így kezdődik: „Tiszt vagyok... ha lát a közlegénység, Tisztelkedve

megyen el mellettem. Én pirúlok, gondolván magamban: Nincs igazság, nincs igazság ebben.” No már engedelmet kérek, ez megint teljes meg nem értése annak a függőnek, amelynek a katonaságnál akkor is, ezernyolcszáznegyvennyolcban, mert akkor kelt a vers, lenni kellett. Petőfi persze csak [*súlyosbítja*] azt az ideológiai hibát, amit elkövetett: „Nekünk kéne köszöntenünk őket, Mert minálunk sokkal többet érnek.” No tessék. Hát ez nem megy, kérem. Nézzünk meg más verseket. Itt van a híres, mondhatnám hírhedt *Szeptember végén*. Ennek a hibáját már mások is észrevették, nem újat mondok tehát róla. Itt van: „Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt, Fejfámra sötét lobogóul akaszd, Én feljövök érte a síri világból Az éj közepén, s oda leviszem azt”, satöbbi. Mit szölk ehhez, például?

Ehrenfeld elvtárs elhallgatott és várt. Várta, hogy akad-e valaki, aki elég ostoba ahhoz, hogy neki ellentmondjon. Csend állt be, Kövér elvtárs volt aztán az első ostoba és könnyelmű, aki valamit motyogott:

– De hát... ez költészet, a képzelet játéka, nem kell szó szerint érteni.

– Hogyhogy? – förmedt rá Ehrenfeld. – Mi az, hogy nem kell szó szerint érteni? Talán mást értsek egy [*magyar*] író szavain, mint amit írt? Talán találós kérdéseket ad fel nekem Petőfi úr?

Így mondta, hogy Petőfi úr, mert most már dühös volt, és egyelőre Petőfire.

– Nem úgy értem, hanem... – Kövér elvtárs nem tudta befejezni a mondatát, mert már [*megrogyant*] Ehrenfeldtől.

Csakugyan Ehrenfeld valamit felírt az előtte heverő füzetbe. Nem megállapítás-e az Kövér ellen? Szóval valamit följegyzett, azután élesen nézett Kövérrre, aki a nevéhez illően csakugyan kövéres, pirospozsgás fiatalember volt. És így szólt Ehrenfeld:

– Szóval maga, Kövér elvtárs, nem úgy érti, amit mondott, nem úgy érti, ahogyan mondta, hanem... és itt ehelyett Maga is rejtvényeket akar feladni. Csakhogy én megfejtem a rejtvényt. Maga azonosítja magát ezzel a verssel és az abban megnyilvánuló idealista felfogással, sőt klerikalizmussal. Így aztán nem csodálom a maga lektori tévedéseit. Magának még sokat kell tanulnia. (Neked!) Olvasd szorgalmasabban Lenint és Sztálin elvtársat. Ha képzéd magad, akkor majd ráeszmélsz arra, hogy a halottnak nem lehet éjjel a sírból feljönnie és a felesége özvegyi fátylát oda levinni.

Ezen néhányan nevettek. Ehrenfeld komoly maradt, nem szívesen látta, hogy nevetnek. Komoly dolgokról van szó, nincs helye a kedélyeskedésnek. Kicsit várt, hogy nincs-e valakinek még észrevétele. Aztán folytatta:

– Számtalan példát említhetnék még, hiszen csaknem maga az egész könyv az összes verseivel ilyen. Néhány forradalmi vers csak a kivétel, amelyekben harcra buzdítja a népet. Ilyen kivétel persze az *Akasszátok föl a királyokat!* Ezt tudjuk. De itt van például – lapozott a könyvben –, itt van ez: *Mily szép a világ!* Ez a vers címe. Mindjár[t] az első versszak: „Én hittem-e egykor Átoknak az éltet? Én bolygtam a földön, Mint éji kisértet? Elégeti arcom A szégyeni láng! – Mily édes az élet, Mily szép a világ!” Ugye halljátok? A világról, az akkori feudális társadalmi rend világáról azt mondja, hogy szép, és hogy abban édes az élet. Ez már több, mint hiba, ez bűn!

„Szerencséje Petőfinek, hogy idejében meghalt, szóval meglógott és most már nem lehet megbüntetni” – ezt persze csak gondolta Csege, de nem mondta ki.

Ehrenfeld elvtárs folytatta:

– Itt van *A csárda romjai* című vers – Ehrenfeld elvtárs mindig verset mondott, és nem költeményt, ahhoz nem volt szíve. Ami hibás és elvetendő, az nem költemény. Költemény például Kupacz elvtárs gyönyörű írása, amely a *Tyuhaj, most már sosem halunk meg* című könyvében van, amely arról szól, hogy a pásztorok a Hortobágyon félórára abbahagyják a munkát, és leülnek a földre,¹ így végződik: „Téged dicsér az ország, a városok, a megyék, Maros és Ung, Azt zengi mind, hogy éljen Mao Ce Tung.” Szóval *A csárda romjaira* került a sor:

– Csak azt a részletet emelem ki, amelyben a csárda régi életét képzelem el Petőfi – megint így mondta, hogy Petőfi, és nem úgy, hogy a költő, mert Petőfi igazi „költői” mivolta kétes, nem úgy, mint [*Ságodi*] elvtársé, vagy Kupaczé, akik igazi költők, úgy, ahogy azt az előírás megköveteli –, Petőfi így ír: „Fölepít tégedet újra képzeletem, S vendégidet színről-színre szemlélhetem: Itt görcsös botjával egy vándorlólegény, Ott zsiros subában egy pár szegénylegény, Itt hosszú szakállal egy üveges zsidó, Amott egy drótostót s több ilyen borozó. Hát a szép csaplárné fiatalságával? Mostan ölelkezik egy hamis deákkal, Kinek a bor kissé megzavarta fejét, De a szép menyecske még jobban a szívét. S hol a vén csaplár, hogy ezért föl nem pattan? Kinn a kazal végén álmodik nyugodtan.” Ennyit idéztem. És most megteszem megjegyzéseimet arra a részre, mert egyeseknek nyilván szükségük van rájuk, például Kövér elvtársnak egész bizonyosan. Nos, megjegyzéseim két dologra vonatkoznak. Először, ez ugyan a második megjegyzésem, de azt bocsájtom előre: miféle, hogy úgy mondjam, hozzáállása az írónak az erkölcshez, hogy ilyen kedélyesen, mintegy időtlenül ábrázolja azt a bűntényt, amit a szerinte csak úgy hamisnak mondott diák és a csaplárné elkövetnek? Szinte nevet ezen az író, mármint ez a bizonyos Petőfi, és egy elítélő szava nincs az esethez. Hogy mi van a férjjel, mármint a csaplárral? Hát az, amint látható, csaknem bűnrészes, hiszen éberségének hiányával szinte hozzájárul a bűntényhez, mert hiszen kinn a kazal végén álmodik, még hozzá nyugodtan! Ugyan kérem. Ez mégiscsak felháborító!

Kerekes mosolyogva súgta a mellette ülő Vasy fülébe:

– Engem is bosszant, hogy nem én vagyok az a hamis diák.

Vasy az ujját az ajkához emelte, hogy csend legyen, nehogy az ilyen romboló nézetet valaki meghallja.

Ehrenfeld elvtárs folytatta:

– A második észrevételem pedig, valójában az első, ez: különféle alakok ülnek abban az úgynevezett csárdában. Vándorlegény, szegénylegény, hosszú szakállal egy üveges zsidó és egy drótostót. A szlovák nemzetiséggel szemben elkövetett ilyen helytelen kifejezésről, hogy tót, nem is beszélek. Petőfi akkor még nem lehetett tisztában azzal, hogy minden szó fontos, még a kötőszavak is. Mármint politikailag. De azt már mégiscsak el kell ítélni, hogy az üvegest zsidónak nevezni. Miért zsidó az az üveges? És ha véletlenül zsidó is, miért kell a vallását kiírni? Hogy Petőfi még a [*tárgyilagosság*] követelményeinek sem felel meg, az [t] meglátjuk abból, hogyha fontolóra vesszük, hogy a többieknek nem írta ki a vallását, nem úgy írta, hogy egy katolikus vándorlegény. Azután miféle alakokkal népesíti be azt az úgynevezett csárdát Petőfi – itt Ehrenfeld már nagyon haragudott,

¹ A szövegben áthúzással jelölt részeket a szerző törölte a kéziratban. – S. A.

azért használta az úgynevezett szót. – Miféle alakok ezek: vándorlegény, szegénylegény, drótostót. A vendégeknek ez a kis csoportja mindenestre hiányos. Kellene itt lenni parasztnak is, mégpedig földtelen parasztnak is és kuláknak is, és azoknak az osztálykülönbségét kellene legalább jeleznie az írónak, mondjuk azzal, hogy természetesen nem ülnek egy asztalnál, hanem külön, és a szegény-paraszt előtt csak két deci bor áll, a kulák előtt pedig legalább egy liter.

Kövér, nem tudni, hogy ingerkedésül-e, [közbeszúrta]:

– És egy üveg szódavíz.

Seregi fölnevetett:

– Szódavíz? Hiszen a csárda több száz éves, és akkor még nem is volt szódavíz.

Mindnyájan kacagtak, maga Kövér is. Ehrenfeld [*persze*] nem nevetett, hanem rájuk szólt:

– Elvtársak, komoly dolgokról van szó, ne vicceljenek. Nem szeretem az ilyen kedélyeskedést, az kispolgári csökevény. Hanem még egyet mondok erről a leírásról. Az azután feltétlenül súlyos hiány, mondhatnám a szocialista realizmus szempontjából hiba benne, hogy nincs a csárda vendégei közt egy pozitív alak, szóval egy öntudatos munkás. Akinek a viselkedése egészen más lenne, mint a többié. Igen, ez határozottan hiba.

Gonda közbeszólt:

– Ez nagyszerű észrevétel, Ehrenfeld elvtárs. Megvallom őszintén, hogy nekem nem jutott volna eszembe.

Ehrenfeld némi jóindulattal:

– Azért kell még magának tanulnia, Gonda elvtárs. Pártiskolát kell végeznie.

Gonda kissé félénken még ezt mondta:

– Talán utólag bele lehetne írni egy-két sort a versbe. Ez csak használna neki.

Tetty szólt közbe:

– Hagyjuk ezt, majd nekem úgyis lesz egy javaslatom.

Ehrenfeld beszélt tovább:

– Felolvasom ezt a kis verset, figyeljete: „Hány csepp van az óceánban? Hány csillag az égen? Az emberiség fején hány hajsza van? S hány gonoszság szívében?” Ennyi az egész. Mi akar ez lenni? Mondhatom: semmi. De tévedés lenne azt hinni, hogy ez semmi. Ellenkezőleg, nagyon is valami. Áruló jel a költőről, ha szabad annak neveznem, elárulja, hogy pesszimista. És egész vakon pesszimista, nem látja azt, hogy az emberek közt osztálykülönbségek vannak, hiszen az előbb is kiderült ez róla, és nem tudja, hogy gonoszság csupán az uralkodó osztály tagjainak szívében van.

Fekete csaknem fölszisszent, de nem szólt semmit, csupán gondolta ezt: „És a tiedben.”

Ehrenfeld kis szünetet tartott, aztán befejezte Petőfi méltatását:

– Órákon át sorolhatnám fel az ilyen példákat. Rátérek azonban a végső következtetésre. Állapítsuk meg, hogy Petőfi Sándor összes költeményei nem alkalmas olvasmányok dolgozóink számára. Az én nézetem az, hogy nem volna szabad többé a verseket kiadnunk, és [a] már kiadott példányokat be kellene vonnunk. Tudom azonban, hogy ez talán túlságosan erélyes [*téves*] lenne, nem mindenki értené meg. Mit szóltok ehhez?

Tetty szólalt fel:

– Elvtársaim! Már magam is gondoltam erre. Én is észrevettem már, hogy a Petőfi-költeményekkel, legalábbis sokkal közülük, baj van. Mit tehetünk azonban? A költeményeket nem adjuk ki többé. Ez így rendben lesz. De baj az is, hogy már sok példány forog közkézen. Ezeket be kell vonni, már legalábbis azokat, amik még könyvtáraknál és közkönyvtárakban vannak. Bevonjuk a példányokat, persze azzal az ígérettel, hogy újabb kiadást adunk. Az új kiadásban aztán éberséggel járunk el. A káros verseket kihagyjuk, azokat pedig, amelyeket beleteszünk a kötetbe, átírjuk. Hogy lássák, mennyire foglalkoztam én magam is ezzel a rendkívül fontos kérdéssel, mindjárt én is megemlítek egy példát. Itt van ez a különben sikerült költemény, mindnyájan ismeritek: *Egy gondolat bánt engemet*. Ez úgy kezdődik, hogy: „Egy gondolat bánt engemet: Ágyban, párnák közt halni meg!” Jóllehet a vers azután, hogy úgy mondjam, helyes vágányba zökken, mert a szabadságharc dicsőítésévé válik, és a költő azt a vágyát fejezi ki, hogy részt vegyen a világszabadságért folyó nagy ütközetben, az ütközet persze győzelemmel végződjék, mert ugyebár másképpen nem is végződhetik, de ő ott essen el a harc mezején. Így folytatódik és végződik a vers, a kezdete mégis furcsa, megdöbenteti azt az olvasót, aki még nem ismeri. Azt tartom, hibás ez a kezdet, hogy: „Egy gondolat bánt engemet: Ágyban, párnák közt halni meg!” Az olvasó rögtön arra gondolhat, hogy: csak ez az egy gondolat bántja Petőfit és más baja már nincs is? Szóval ez a kezdet hibás. De könnyen kijavítható. Így: „Többek közt egy gondolat bánt engemet.”

A jelenlevők meglepődtek, szólni senki sem mert. Ehrenfeld azonban szólt:

– Nagyon helyes! Látom, hogy Tettey elvtárs megértett engem.

Csakugyan Tettey elvtárs megértette Ehrenfeldet. Annál is inkább, mert neki muszáj volt megértenie. Hivatalos állása volt a Gyönyörűirodalmi Kiadóvállalatnál, és azt őriznie kellett, mert ha elveszíti, mehet oda, ahol a part szakad, képletesen mondva éhen pusztulhat. Az éhen pusztulástól pedig rettegett Tettey. Nem vehették tehát nem szívesen irodalmi nézeteit és cselekedeteit azok sem, akik még emlékeztek rá, hogy valamikor a *Legeslegújabb Magyarországnak* vezette a tárcarovatot, oda írt irodalmi cikkeket és bírálatokat, aztán, ahogy mondják, átmentette magát, szorgalmával megővta állását, irodalmi nézeteit, amelyek lesújtóak voltak például Dorogi költeményeiről és Garai regényeiről, meg a hasonló termelvényekről általában, szóval az új irodalomról való nézeteit mélyen elhallgatta, igen okosan még otthon a felesége előtt is, amikor pedig a bölcs hallgatás már nem mutatkozott célszerűnek, szóban mondott, majd azután írt egyet-mást, mégpedig úgy, hogy előbb gondolt valamit, azután kimondta, illetve leírta annak az ellenkezőjét. Most talán azt gondolta, vagyis inkább csak érezte lelke legmélyén – mert gondolni már nem is merte –, hogy ez az Ehrenfeld egy szörnyeteg, de sietett előadását megérteni, nézeteit magáévá tenni és esetleg még túlszárnyalni azokat. Így támadt, megsejtven az[t], hogy mily legújabb problémát hord irodalmi életünk az ő méhében, az az ötlete, hogy Petőfit revideálja. És ahogy Ehrenfeld elmondta egyszerű, világos és hasznos javaslatát arról, mi történjék ama bizonyos Petőfi Sándornak a költeményeivel, már készen is volt több átírási tervvel, azok közt azzal is, milyen legyen az *Egy gondolat bánt engemet* első sora.

Ehrenfeld elvtárs ránézett jól Tetteyre, első pillanatban fel akart kiáltani, [össz-tönszerűen], így: Te elvetemült csirkefogó! De hallgatott. A józannak mondott

eszével belátta, Tettey helyesen viselkedik, és amit cselekszik, az mindig hasznos. Márpedig más nem kell embertársainktól, mint az, hogy mindig a közösség érdekében munkálkodjanak, ami végeredményben Ehrenfeldet tekintve azt jelenti: szolgálják az én érdekeimet.

Ehrenfeld elvtárs előadása és javaslata után vita keletkezett. A vita természetesen abból állt, hogy mindenki felszólalt és igazat adott Ehrenfeldnek. Még az is, aki előző este otthon az ágyban Petőfi költeményeit olvasta, és azok nagyon tetszettek neki. Kövér így akarta a maga igazi lényét megmutatni:

– Én magam is gondoltam már, Petőfit olvasgatva, olyasmikre, amikre most Ehrenfeld elvtárs rámutatott.

Fekete ezt így igyekezett túllicitálni:

– Én megvallom, hogy a magam eszétől sohasem jöttem volna rá. Ehrenfeld elvtársnak köszönhetjük, hogy felnyitotta szemünket és most tisztán látunk.

És így tovább, és így tovább, sokáig vitatkoztak az értekezlet résztvevői. Valóban vitatkoztak, mert hiszen harcoltak is egymás ellen, mindegyik a másik fölébe akart kerülni az Ehrenfeld álláspontjának helyeslésében, és elvégre az is vita. Vita az, hogy nemcsak a felsorolt költeményekkel, pardon, versekkel van baj, hanem sok mással [is]. Fekete például a *Falu végén kurta kocsmára* hivatkozott. És szinte felháborodottan – vigyázat! nem háborodottan, hanem csak felháborodottan kiabálta:

– „Falu végén kurta kocsmá, Oda rüg ki a Szamosra!” Már megint kocsmá. Csárda és kocsmá. Ilyesmik érdeklik a költőt, pardon, Petőfit. Nem vagyok túlzó és tudom jól, hogy kultúrházat nem írhatott, mert akkor még kultúrházak nem voltak, pláne falun nem. De írt volna legalább valami munkahelyről, mondjuk egy parasztházról, ahol szőnek, vagy kukoricát morzsolnak.

Közreadja: Serf András